

Datum
2026-01-26

Bilaga 8

Insamling av förpackningsavfall vid överenskomna eller beslutade upphämtningsplatser och temporära mottagningsplatser

1 Bakgrund och förutsättningar

Ändringar har gjorts i avfallsförordningen och förpackningsförordningen¹ som gäller från och med 1 oktober 2025 och som medför behov av kompletteringar av Naturvårdsverkets föreskrifter om ersättning till kommuner för insamling av förpackningsavfall som omfattas av producentansvar:

- Definitionen av *fastighetsnära insamling* har preciserats som insamling som sker inom 400 meter från gränsen till fastigheten.
- Möjlighet till undantag från kravet på fastighetsnära insamling har införts. Undantaget innebär att insamling av förpackningsavfall, liksom mat- och restavfall, under vissa förutsättningar kan ske på en överenskommen eller beslutad upphämtningsplats (3 kap. 37 § Avfallsförordningen) och att det kommer att finnas möjlighet för kommunerna att få ekonomisk ersättning även för sådan insamling (9 kap. 3 § Förpackningsförordningen).
- Om förpackningsavfall kan lämnas vid mobil återvinningscentral kommer det att finnas möjlighet för kommunerna att få ekonomisk ersättning även för sådana regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser (3 kap. 39 § Avfallsförordningen samt 6 kap. 7 § och 9 kap. 3 § Förpackningsförordningen). Ersättningen ska betalas ut per insamlingsplats.

¹ Avfallsförordning (2020:614) och Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar

I detta PM beskrivs översiktligt insamling av förpackningsavfall vid överenskomna eller beslutade upphämningsplatser för småhus och temporära mottagningsplatser.

2 Insamling av förpackningsavfall vid upphämningsplatser

Insamling av avfall vid överenskomna eller beslutade upphämningsplatser är vanligt förekommande. Det finns flera tänkbara anledningar till sådan insamling, exempelvis att vägen fram till fastigheterna inte är farbar för insamlingsfordonet, att det råder brist på ytor och utrymmen för uppställning av kärl på fastigheterna eller att det finns behov av att samordna insamlingen av avfall från flera fastigheter.

Insamling av förpackningsavfall från upphämningsplatser vid t.ex. större vägar istället för vid enskilt belägna fastigheter bidrar till en kostnadseffektiv insamling och förekommer i många kommuner. Att det förekommer att avfall samlas in på upphämningsplatser istället för vid fastighet har redan beaktats i de genomsnittliga prestationstal som ligger till grund för nuvarande ersättning per hushåll.

Kostnaden för insamling av förpackningsavfall från upphämningsplatser som är gemensamma för flera fastigheter, s.k. gemensamhetslösningar, ligger i de flesta fall på samma nivå som vid motsvarande fastighetsnära insamling. Kostnaden för insamlingen beror inte på hur långt ett enskilt hushåll har till insamlingslösningen. Se även bilaga 5 om insamling av förpackningsavfall från småhus med gemensamhetslösningar.

3 Insamling av förpackningsavfall vid temporära mottagningsplatser

Insamling av olika typer av avfall vid mobila återvinningscentraler förekommer som en del av en kommuns insamling av grovavfall och farligt avfall och kan möjliggöra insamling där det saknas förutsättningar för att etablera en stationär återvinningscentral. Sådana förutsättningar kan vara exempelvis utrymmesbrist eller att befolkningsunderlaget är för litet. En mobil återvinningscentral skulle även kunna vara en del av en kommuns system med LIP:ar för insamling av skrymmande förpackningsavfall. I Avfall Web fanns 2024 ca 560 registrerade icke stationära (temporära) mottagningsplatser². Antalet platser har minskat på senare år.

² Avfall Web kod A16.

En insamlingslösning med temporära mottagningsplatser kan se ut på olika sätt, exempelvis temporärt utplacerade behållare, lastbilar som besöker särskilda uppställningsplatser efter ett schema eller färjor som utför motsvarande insamlingservice på öar.

Kostnadsbilden vid insamling av förpackningsavfall med hjälp av mobil återvinningscentral skiljer sig från insamling via stationära återvinningscentraler, exempelvis genom lägre eller i det närmaste obefintliga investeringar i mark och att byggnader inte behövs. Istället behövs ett särskilt utrustat insamlingsekipage som kan bestå av flera fordon för olika typer av avfall samtidigt som befolkningsunderlaget för en mobil återvinningscentral och den hanterade avfallsmängden vanligtvis är mindre än för en stationär.

Kostnaderna för insamling med mobil återvinningscentral beror av flera lokala förutsättningar såsom antal uppställningsplatser, antal stopp, uppställningstid, körsträckor samt hur stora avfallsmängder och vilka fraktioner som hanteras. Kostnaderna för insamling vid mobil återvinningscentral kan antas utgöra en betydande del av kostnaderna för all mobil insamling i kommuner som har mobil återvinningscentral. Andra typer av mobil insamling kan vara kampanjer och fastighetsnära insamling av avfall som normalt samlas in via stationär ÅVC. I Avfall Web finns uppgifter om kostnaderna för mobil insamling av grovavfall och farligt avfall (kod Ek6). Bland de kommuner som har redovisat kostnader för mobil återvinningscentral ligger antal uppställningsplatser på 3-18 st. Enligt publicerade turlistor i dessa kommuner ligger antal stopp på 1-12 gånger/plats och år och uppställningstiden normalt på 3 timmar/stopp.

En mobil återvinningscentral kan användas för insamling av många olika sorters avfall, som normalt hanteras vid en stationär återvinningscentral eller en LIP, däribland skrymmande förpackningar. På en mobil återvinningscentral där en kommun tar emot avfall direkt från hushåll ska kommunen enligt 6 kap. 7 § första stycket förpackningsförordningen tillhandahålla insamling av alla förpackningsmaterial som avses i 6 kap. 2 § förpackningsförordningen. För att beräkna kostnaderna för insamling av förpackningar vid en mobil återvinningscentral behöver kostnaderna därför fördelas mellan de olika avfallsslagen. Ett sätt att fördela kostnaderna är att använda en fördelningsnyckel baserat på hur stor del av den mobila återvinningscentralen som är avsedd för att hantera förpackningar, baserat på exempelvis hur stor plats som krävs för behållare för förpackningar och/eller antalet fordon som används för förpackningar. Flera av de förpackningsslag som tas emot på en återvinningscentral hanteras uteslutande i samma flöde som andra fraktioner av samma material eller förekommer i mycket begränsad mängd. Detta gäller särskilt förpackningar

av trä, textil och keramik. Fraktionen wellpapp utgör en betydande volym som i huvudsak består av förpackningar, varför denna fraktion bedöms bli särskilt belastande för hanteringen på en mobil återvinningscentral. Även förpackningar av plast, metall, färgat glas och ofärgat glas som hanteras separat kan tillsammans bli utrymmeskrävande.

En mobil återvinningscentral kan se ut på olika sätt. En typ av lösning som förekommer är en mobil återvinningscentral bestående av fyra fordon, där ett av fordonen är utrustat med behållare för fyra fraktioner, varav wellpapp är en. Denna typ av mobil återvinningscentral bedöms vara relevant som utgångspunkt för beräkning av kostnaderna för insamling av förpackningar vid mobil återvinningscentral. En fördelningsnyckel för wellpappens andel av kostnaderna för en sådan mobil återvinningscentral beräknas till:

$1 \text{ av } 4 \text{ fordon} \times 1 \text{ av } 4 \text{ behållare} = 6,25 \%$

Ett av de andra fordonen inrymmer mindre behållare för förpackningar av plast, metall, färgat glas och ofärgat glas. Andelen för förpackningar av plast, metall, färgat glas och ofärgat glas antas tillsammans bli lika stor som wellpappens andel. Förpackningarnas sammanlagda andel av kostnaderna för en mobil återvinningscentral blir därmed $6,25 \times 2 = 12,5 \%$.

Antalet stopp som den mobila återvinningscentralen gör bedöms vara avgörande för kostnaderna för insamlingen. Med utgångspunkt från uppgifter i Avfall Web om vilka kommuner som har mobil återvinningscentral och kostnader för mobil insamling samt uppgifter om antalet stopp enligt turlistor har mediankostnaden per stopp beräknats till 4 000 kr³ för den del av hanteringen som avser förpackningar.

4 Förslag till ersättning

4.1 Insamling av förpackningsavfall vid överenskomna eller beslutade upphämningsplatser

Som konstaterats ligger kostnaden för insamling av förpackningsavfall vid upphämningsplatser i de flesta fall på ungefär samma nivå som fastighetsnära insamling. För fastigheter med enskild hämtning har effektivisering till följd av upphämningsplatser vid t.ex. större vägar istället för vid enskilt belägna fastigheter redan beaktats i nuvarande ersättning. Kommunerna föreslås därför ersättas för insamlingen av förpackningsavfall vid upphämningsplatser med samma belopp som vid fastighetsnära insamling enligt nuvarande ersättningsmodell för småhus,

³ Baserat på data från nio kommuner. Uppgifterna om kommunernas mobila insamlingstjänster för avfall har kontrollerats och visar sig domineras av mobil ÅVC.

förutsatt att mat- och restavfall samt alla förpackningsslag samlas in på en och samma plats. Iordningställande och skötsel av platsen förutsätts bekostas av fastighetsägaren, enligt grundprinciperna för nuvarande ersättningsmodell.

4.2 Insamling av förpackningsavfall vid temporära mottagningsplatser

Som konstaterats utgör fraktionen wellpapp en betydande mängd av det avfall som tas emot på en mobil återvinningscentral och blir därmed särskilt belastande men även plast, metall, färgat glas och ofärgat glas som hanteras separat blir tillsammans utrymmeskrävande. Kommunerna föreslås därför ersättas för insamlingen av förpackningsavfall vid mobila återvinningscentraler baserat på uppgifter om kostnader för mobila återvinningscentraler och den andel av kostnaderna som kan hänföras till förpackningar av wellpapp, plast, metall, färgat glas och ofärgat glas. För att insamlingen vid regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser ska vara grund för ersättning är det rimligt att den mobila återvinningscentralen är uppställd på mottagningsplatsen ett antal gånger per år i nivå med vad som kan betraktas som ett normalt antal gånger för ett hushåll att besöka en återvinningscentral per år. Det minsta antalet tillfällen (antal stopp) per plats för att insamlingen vid regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser ska vara grund för ersättning föreslås vara fem⁴.

Utöver den rörliga ersättningen per ton insamlat förpackningsavfall föreslås en fast ersättning för insamling av förpackningsavfall vid regelbundet återkommande temporära mottagningsplatser på 20 000 kr/plats och år⁵.

5 Konsekvenser

5.1 Insamling av förpackningsavfall vid överenskomna eller beslutade upphämtningsplatser

5.1.1 Konsekvenser för kommuner

Genom förslaget kommer kommunerna att få lika mycket per plats vid insamling av förpackningsavfall vid överenskomna eller beslutade

⁴ Baserat på ca 26 miljoner besök årligen vid landets återvinningscentraler, enligt Avfall Sverige 2024, utslaget på antal hushåll.

⁵ Baserat på 5 stopp/år och 4 000 kr/stopp. Ersättningen baseras på beräknad mediankostnad per stopp, utan hänsyn till tonersättning. Tonersättningen för exempelvis wellpapp har uppskattats till någon hundralapp, vilket är försumbart i relation till beräknad mediankostnad per stopp enligt uppgifter från Avfall Web och tillgängliga turlistor för mobila återvinningscentraler.

upphämtningsplatser som vid FNI. Kommunerna är dock ändå skyldiga att rapportera antalet hushåll som är anslutna till FNI respektive upphämtningsplatser separat i enlighet med förpackningsförordningen (9 kap 2 § p.3).

5.1.2 Konsekvenser för producentansvarsorganisationer

Konsekvenserna för producentansvarsorganisationer och i förlängningen producenter blir att samma ersättning ska betalas till kommunerna oavsett om insamlingen är fastighetsnära eller inte. Producenterna får således inga kostnadsökningar p.g.a. åtgärden.

5.1.3 Konsekvenser för Naturvårdsverket

Konsekvenserna för Naturvårdsverket blir att administrationen underlättas, genom att samma ersättning betalas ut oavsett avståndet till upphämtningsplatsen.

5.2 Insamling av förpackningsavfall vid temporära mottagningsplatser

5.2.1 Konsekvenser för kommuner

Ersättning för mobila återvinningscentraler bedöms kunna bidra till användning av denna lösning som komplement till stationära återvinningscentraler och en service för insamling av skrymmande förpackningar i exempelvis glest befolkade kommuner eller delar av kommuner där förutsättningar inte finns att etablera stationära insamlingslösningar.

Denna typ av lösning förekommer idag i begränsad omfattning, kanske främst på grund av höga kostnader i relation till servicenivå och insamlade mängder. Ett minsta antal tillfällen (antal stopp) per plats för att insamlingen med mobila återvinningscentraler ska vara grund för ersättning bedöms kunna bidra till en minsta servicenivå.

5.2.2 Konsekvenser för producentorganisationer

Konsekvenserna för producentansvarsorganisationer och i förlängningen producenter på nationell nivå till följd av ersättningen för insamling av förpackningsavfall med hjälp av mobila återvinningscentraler är svåra att förutse men bedöms bli relativt små. Om insamling av förpackningsavfall sker vid samtliga befintliga temporära mottagningsplatser (icke stationära mottagningsplatser, Avfall Web kod A16) beräknas kostnaderna uppgå till ca 11 Mkr/år.

5.2.3 Konsekvenser för Naturvårdsverket

Konsekvenserna för Naturvårdsverket blir att ytterligare en typ av uppgifter ska inhämtas från kommunerna och administreras.

Naturvårdsverket kommer även att behöva reglera servicenivån för förpackningsavfall vid temporära mottagningsplatser. Om inte detta sker genom bestämmelser i föreskrifter föreslås att detta tydliggörs genom vägledning.

Ytterligare en konsekvens blir att Naturvårdsverket behöver utveckla e-tjänsten där kommuner rapporterar in uppgifter om antal temporära insamlingsplatser.

Inför kommande översyn av ersättningen för temporära mottagningsplatser föreslås att Naturvårdsverket närmare utreder kostnaderna för alternativa lösningar för insamling av förpackningar vid temporära mottagningsplatser. Vid denna översyn är det möjligt att ett större underlag från kommuner med olika förutsättningar och som tillämpar olika typer av lösningar finns tillgängligt.

